AVİM Yorum • No: 2025 / 89 • Ekim 2025

YAPICI AVRASYACILIK VE İŞBİRLİĞİNE DAYALI GÜVENLİK: AVİM'İN KARADENIZ BÖLGESİNE BAKIŞI

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 10 Eylül 2025'te yayınlanmış İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Avrasya jeopolitiği konusunda uzmanlaşmış önde gelen bir Türk düşünce kuruluşu olan Avrasya Araştırmaları Merkezi (AVİM), Karadeniz bölgesini karmaşık tarihsel, güvenlik ve ekonomik dinamiklerin şekillendirdiği stratejik öneme sahip bir arena olarak görmektedir. Bölgeye ilişkin analizimiz, Karadeniz'in Avrupa ile Asya arasında bir tampon ve köprü görevi gördüğü ve bu nedenle hem bölgesel istikrar hem de küresel rekabet açısından odak noktası olduğu öncülünden hareketle başlamaktadır. Türkiye, Rusya ve Ukrayna gibi kıyı devletleri ile Avrupa Birliği ve NATO gibi dış aktörler arasındaki etkileşim, bölgedeki çok katmanlı güç ilişkilerini ve güvenlik düzenlemelerini belirlemektedir.

Bu konularda çalışmalar yürüten AVİM, uzun süredir Yapıcı Avrasyacılık (YA) kavramını savunmaktadır. Bu bağlamda, kapsamlı Avrasya olarak adlandırdığımız geniş Batı-Doğu ekseni boyunca önemli değişiklikler meydana geldiğini ve bu değişikliklerin küresel ittifaklarda dikkate değer dönüşümlere yol açtığını savunmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, YA kavramımız Türkiye'nin Batı ile olan sağlam bağlarını Doğu'daki fırsatlarla dikkatli bir şekilde dengelemesini ve kendisini Avrupa ile Asya arasında benzersiz bir bağlantı noktası olarak konumlandırmasını savunmaktadır. Bu jeopolitik yaklaşım, Avrasya genelinde bölgesel işbirliğini teşvik etmekte, Türkiye'nin stratejik özerkliğini vurgulamakta ve istikrar ile güvenliğe değer vermektedir. Doğu'yu yeniden keşfederek yeni sentezler aramayı amaçlamakta ve uluslararası kurumların rolünü kabul etmektedir. Bölgesel istikrarsızlığa yol açan güdümlemeleri doğru bir şekilde analiz etmek ve yönetmek, Türkiye'nin komşu ülkelerin egemenliklerine saygı duyan ve onların kalkınmasını ve Avrupa-Atlantik hedeflerini destekleyen bir istikrar gücü olmayı hedefleyen rolünü geliştirmek hedefindedir.

Yapıcı Avrasyacılık ilkesinden hareketle AVİM, Karadeniz'de pragmatik işbirliğini, çok taraflı diyaloğu ve bölgesel sahiplenmenin güçlendirilmesini vurgulamakta ve dış etkilerin dengelenmesini ve kıyı ülkeleri ile küresel aktörler arasında sıfır toplamlı rekabetin önlenmesini amaçmaktadır. Türkiye'nin diplomatik geleneğine dayanan bu yaklaşım,

Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) ve kapsayıcı deniz güvenliği çerçeveleri gibi girişimlerde örneklendiği gibi, oydaşma oluşturma ve işlevsel işbirliği yoluyla Karadeniz'in karşılaştığı zorluklara sürdürülebilir çözümler aramaktadır.

Teorik açıdan AVİM, Karadeniz devletlerinin güvenlik çıkarlarının karmaşık bir şekilde iç içe geçtiğini ve bir ülkedeki gelişmelerin diğerlerini etkilediğini öne süren "bölgesel güvenlik kompleksleri" kavramını uygulamaktadır. Türkiye'nin hem deniz hem de kara gücü olarak benzersiz konumu, aktif diplomatik katılımını ve dengeli savunma duruşunu desteklemektedir.

Türk Boğazları üzerindeki Türk kontrolünü güvence altına alan Boğazlar Rejimi Hakkında Montrö Sözleşmesi, 1936'dan bu yana Karadeniz'de statükoyu korumak ve istikrarı bozacak askerileştirmeyi önlemek için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'nin yasal koruyucusu olduğu Montrö Sözleşmesi'nin tam olarak uygulanması, Karadeniz kıyı ülkelerinin haklarını korumak ve Karadeniz'i küresel rekabetten uzak tutmak, sadece Türkiye için değil, tüm Karadeniz bölgesi ve Avrupa için de büyük önem taşımaktadır. AVİM'in görüşüne göre, bu tarihi sözleşmenin hükümlerini doğrudan veya dolaylı olarak ihlal etme girişimlerinin beklenmedik sorunlara yol açmaması için ortak bir çaba gösterilmelidir.

Politika önerilerimiz, işbirliğine dayalı güvenlik ve ekonomik bağlantılılığı önceliklendirir. Yukarıda belirtildiği gibi, AVİM, ticareti, enerji transitini ve ulaşım bağlantılarını güçlendiren KEİ gibi kapsayıcı bölgesel platformları savunur. Bu işbirliğine dayalı yaklaşım, dış kutuplaşmayı dengelemek ve kıyı devletleri arasında güvenin tesisini teşvik etmek için tasarlanmıştır. Ayrıca, AB mekanizmaları ve NATO ile güçlü bir işbirliği kurulmasını teşvik ederken, bölgesel özerkliği ve istikrarı zedeleyebilecek sıfır toplamlı oyunlardan kaçınmanın zorunluluğunu vurgular.

AVİM, çevresel sürdürülebilirliğin ve dezenformasyon ve siber saldırılar dahil olmak üzere karma tehditlere karşı direncin gerekliliğini vurgulamaktadır. AVİM, titizlikle hazırlanmış akademik araştırmaları uygulanabilir politika önerileriyle birleştirerek, karar alıcıları bilgilendirmeyi ve hem Türkiye'nin çıkarlarına hem de daha geniş bölgesel refaha dayanan, Karadeniz için pragmatik, çok ortaklı bir vizyonu teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Son olarak, Karadeniz bölgesini aşarak daha geniş bir perspektiften bakıldığında, AVİM, Avrasya'da işbirliğine dayalı bir güvenlik sistemine geri dönülmesi ve bu amaçla yoğun çaba sarf edilmesi gerektiğine içtenlikle inanmaktadır. Günümüzde modası geçmiş kabul edilen güvenliğin bölünmezliği ve işbirliğine dayalı güvenlik gibi kavramları yeniden canlandırmak için, ne yazık ki artık işlevlerini yitirmiş oldukları görünen uluslararası platformlara can suyu verilmesi gerekmektedir. Günümüzün kaotik küresel ortamında hayal gibi görünen bu fikirlerin, ilk kez uygulamaya konulmaya çalışıldığında da bazıları tarafından hayal olarak nitelendirildiği unutulmamalıdır. Bu konuda yapılabilecek çalışmalara uluslararası ölçekte öncülük edebilecek düşünce kuruluşlarının bu hususta önümüzdeki dönemde önemli roller üstlenebileceğine inanıyoruz.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "YAPICI AVRASYACILIK VE İŞBİRLİĞİNE DAYALI GÜVENLİK: AVİM'İN KARADENIZ BÖLGESİNE BAKIŞI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 89. Ekim 14. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/YAPICI-AVRASYACILIK-VE-ISBIRLIGINE-DAYALI-GUVENLIK-AVIM-IN-KARADENIZ-BOLGESINE-BAKISI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır